

Війна Росії проти України: становище українських дітей

Вторгнення Росії в Україну змусило сотні тисяч людей, здебільшого жінок і дітей, покинути країну і шукати притулку в сусідніх країнах. Цивільне населення України зазнає обстрілів і насильства, тоді як за межами України міжнародна гуманітарна спільнота швидко мобілізувалася для надання підтримки. Діти особливо вразливі до погіршення гуманітарної ситуації.

Гуманітарна ситуація: діти України під загрозою

[За підрахунками](#) Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН), станом на 16 березня 2022 року понад 3,4 млн людей, переважно жінок і дітей, втекли з України до сусідніх країн — переважно до Польщі, а також до Угорщини, Молдови, Румунії та Словаччини. Минають дні, і конфлікт породжує все більшу кількість жертв, руйнувань і переміщень населення всередині та за межами України, спричиняючи одну з [найбільших](#) європейських гуманітарних криз за останній час. Криза призвела до «найбільшого прояву [європейської соціальної мобілізації](#) за останні роки», але ситуація [катастрофічна](#), а [людські втрати](#) вже занадто великі.

За даними ЮНІСЕФ ([Unicef](#)), війна становить безпосередню і зростаючу загрозу для 7,5 млн дітей України. З 24 лютого [1,5 млн дітей](#) втекли з країни, але в Україні все ще перебуває до [6 млн](#) дітей, які опинилися в пастці. Зі зростанням числа нападів на школи, лікарні та іншу цивільну інфраструктуру, де багато людей знайшли притулок, ці діти знаходяться в серйозній небезпеці і зазнають ризику травм або смерті, а також позбавлені продовольства, чистої води, освіти та медичного обслуговування. За даними Організації Об'єднаних Націй (ООН), станом на 18 березня в результаті війни щонайменше 59 дітей були вбиті, в той час як [повідомлення ЗМІ](#) припускають, що це число, можливо, досягло щонайменше 100 осіб.

Разом з [жінками](#) діти зазнають серйозного [ризик](#) насильства і жорстокого поводження, зокрема ризику стати жертвами [торгівлі людьми](#), незаконного переміщення й незаконного всиновлення. Міжнародна організація з міграції (МОМ) [попереджає](#) про високий ризик торгівлі людьми та сексуальної експлуатації населення, що перебуває в біді, а також про фінансову незахищеність деяких дітей без супроводу та багатьох жінок, які були розлучені зі своїми партнерами та колом підтримки. Багато дітей позбавлені батьківської опіки тому, що через хаос та плутанину вони були розлучені зі своїми сім'ями, або тому, що вони жили в спеціалізованих установах або [інтернатах](#) на початку російського вторгнення. Серед останньої категорії, яка складає 100 000 дітей, підраховано, що половина з них мають інвалідність і потребують особливої уваги та догляду. Організація [«Save the Children»](#) повідомляє, що в Україні, ймовірно, найвищий показник дітей, що інституційної допомоги дітям в Європі, «близько 1,3% всіх дітей проживають в тій чи іншій спеціалізованій установі». Також Україна є міжнародним центром сурогатного материнства, і діти, народжені від сурогатних матерів, зараз перебувають у притулках, оскільки їхні батьки не можуть приїхати їх забрати.

Відповідь міжнародної спільноти та ЄС

[УВКБ ООН](#) працює з партнерами та локальними організаціями на місцях, щоб посилити моніторинг уразливих груп та запитів про допомогу людей з особливими потребами, одночасно вдосконалюючи відстежування дітей без супроводу та розлучених з сім'ями дітей, а також запитів до спеціалізованих служб. ЮНІСЕФ опублікував [поради](#) відповідним органам влади, працівникам з надання допомоги та волонтерам щодо захисту дітей-переселенців та дітей-біженців в Україні і за її межами. У довіднику зазначено, що діти можуть опинитися під загрозою стати жертвами торгівлі людьми, дитячої праці,

сексуальної експлуатації, незаконного усиновлення та незаконного переміщення з обтяжуючими обставинами, і що [дівчата-переселенки](#) зазнають особливого ризику гендерного насильства. Група експертів Ради Європи з протидії торгівлі людьми ([GRETA](#)) також попереджає про [ризик](#) стати жертвами торгівлі людьми та експлуатації, з якою стикаються люди, що рятуються від збройного конфлікту в Україні. Вже є повідомлення про те, що торговці людьми націлені на дітей без супроводу, які тікають з України; багато таких дітей наразі зникли безвісти після поспішної евакуації дитячих будинків та інтернатів сімейного типу. У деяких країнах спеціалізовані неурядові організації по боротьбі з торгівлею людьми поширюють листівки серед біженців, попереджають їх про ризики користування транспортом і житлом незнайомих людей, а також інформують їх про те, як звертатися за допомогою і повідомляти про підозрілі випадки існуючим національним лініям допомоги жертвам торгівлі людьми.

ЄС допомагає цивільному населенню, яке постраждало від війни в Україні, залучивши, наприклад, [програми екстреної допомоги](#), які покриватимуть деякі основні потреби, допомогу на [кордонах ЄС](#) та [активізацію Директиви про тимчасовий захист](#) (Директива [2001/55/ЄС](#)). 21 березня Комісія видала [керівні положення](#), що встановлюють наявність масового напливу переміщених осіб з України, відповідно до [повідомлення 2017 року про захист дітей у міграції](#). У керівних положеннях наголошується, що **«захист дітей-мігрантів, які прибувають з України, є першочерговим пріоритетом для ЄС»**, і що необхідно забезпечити конкретні потреби та права дітей, включаючи фізичне та психічне здоров'я та організацію освітнього процесу. Далі вони роз'яснюють, що діти без супроводу, розлучені з сім'єю та діти-сироти (які підпадають під статтю 16 Директиви про тимчасовий захист) заслуговують на особливу увагу, і що рішення завжди мають враховувати інтереси дитини. 10 березня Єврокомісія опублікувала [заяву](#), в якій закликає до захисту дітей в Україні після бомбардування дитячого та пологового будинків в Маріуполі, і закликала створити справжні гуманітарні коридори для евакуації найбільш вразливих верств населення. Про це також йдеться у [заяві](#) міністрів ЄС, які займаються питаннями дітей.

Разом з міжнародними організаціями Єврокомісія неодноразово закликала до припинення війни, підкреслюючи необхідність припинення нападів в житлових масивах та на [цивільну інфраструктуру](#). 16 березня 2022 року один з таких [нападів](#) знищив театр і басейн у Маріуполі, де, як повідомляється, ховалися близько 1 000 мирних жителів, включаючи дітей. За даними [Агентства Європейського Союзу з питань надання притулку](#), ЄС та сусідні країни зосередили свої зусилля на забезпеченні того, щоб діти могли отримати доступ до освіти, спрощуючи відповідні процедури, забезпечуючи безкоштовний догляд за дітьми та плавну інтеграцію до шкільної програми та вивчення мови.

23 березня Єврокомісія нарешті опублікувала [повідомлення](#), в якому викладено заходи, вжиті у відповідь на гуманітарну кризу. Заходи стосуються **захисту дітей та їх прав** та включають вказівки щодо реєстрації дітей після прибуття в ЄС. Згідно з [Європейською гарантією дітей](#), національні координатори відіграють тут ключову роль, і особлива увага приділяється дітям з закладів опіки та дітям, які опинилися під загрозою стати жертвами торгівлі людьми та викрадення. Єврокомісія також готує спеціальні стандартні операційні процедури для **переміщення неповнолітніх без супроводу**. Це об'єднає держави-члени ЄС з метою обміну досвідом та визначення освітніх потреб дітей-переселенців, а також створить «шлюз шкільної освіти» — єдиний центр, де можна дістати освітні матеріали з України.

Позиція Європейського парламенту

В останні роки [Європарламент](#) висунув ряд пропозицій, підкреслюючи необхідність особливого захисту вразливих груп, а саме [дітей без супроводу](#) та [дівчат і жінок](#). Приділяючи пріоритетну увагу дітям без супроводу та розлученим з сім'ями дітей, Європарламент підкреслив, що [захист дітей](#) повинен виступати провідним принципом під час роботи з дітьми. У своїй [резолуції](#) від 1 березня Європарламент рішуче засудив «незаконну, неспровоковану і невиправдану військову агресію Російської Федерації проти України і вторгнення в Україну» і нагадав, що «напади на цивільне населення і цивільну інфраструктуру, а також невідповідні напади заборонені міжнародним гуманітарним правом і, отже, є військовими злочинами». Європарламент також закликав Єврокомісію, держави-члени ЄС та агенції ООН запропонувати цивільному населенню **гуманітарну допомогу**. Європарламент посилався на численні повідомлення про «порушення міжнародного гуманітарного

права, скоєні російськими військами, включаючи **невибіркові обстріли житлових районів, лікарень і дитячих садків**», і зазначив, що з 2014 року понад 14 000 людей загинули в «конфлікті, розпаленому Російською Федерацією на сході України». Крім того, Європарламент наголосив на необхідності звернути увагу на вразливі групи, «зокрема на **дітей із закладів опіки, дітей без супроводу, дітей з обмеженими можливостями** та важкими захворюваннями, у тому числі дитячими онкозахворюваннями».

У [листі](#) Голові Єврокомісії Урсулі фон дер Ляєн і Голові Європейської ради Шарлю Мішелю фракція «Прогресивний альянс соціалістів і демократів у Європейському парламенті» закликала до здійснення ініціативи ЄС щодо захисту та надання підтримки дітям, що приїхали з України, а також тим, хто досі знаходиться там. Лист закликає до термінової угоди про пакет захисту дітей між Україною та ЄС, який має бути створений спільно з українським урядом, для захисту та надання допомоги дітям в Україні та за її межами. Група має намір підняти це питання для обговорення під час квітневого пленарного засідання Європарламенту.